

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae
Rok 20, Nr 3/2016, tom III
Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Globalizacja i regionalizacja we współczesnym świecie

Edward Molendowski¹

MIĘDZYNARODOWA POZYCJA KONKURENCYJNA GOSPODAREK – POLSKA NA TLE KRAJÓW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ W OKRESIE POAKCESYJNYM²

Streszczenie: Artykuł jest prezentacją wyników analizy, w ramach której podjęto próbę porównania zmian pozycji konkurencyjnej Polski oraz pozostałych państw Grupy Wyszehradzkiej (GW-4) w okresie poakcesyjnym. Przyjęto założenie, że Polska należy wśród państw GW-4 do tych, w których najbardziej wyraźnie wystąpiły zróżnicowane efekty członkostwa.

W badaniu zastosowano analizę danych wtórnych, dotyczących filarów konkurencyjności gospodarki wyodrębnionych w Raportach *Global Competitiveness Report*, opracowywanych przez Światowe Forum Ekonomiczne. Artykuł kończy zestawienie najważniejszych wniosków wynikających z prezentowanej analizy.

Słowa kluczowe: międzynarodowa konkurencyjność gospodarki, efekty członkostwa w UE, Polska na tle państw Grupy Wyszehradzkiej.

Klasyfikacja JEL: E2, E6, F4, F5.

Wprowadzenie

W okresie od przystąpienia do Unii Europejskiej nowe państwa członkowskie zanotowały wiele sukcesów, jak i porażek. Akcesja stała się impulsem do kolejnych zmian zapoczątkowanych jeszcze na początku lat dziewięćdziesiątych XX w., a pierwsze lata członkostwa pozwoliły na zbudowanie w miarę trwałych i stabilnych podstaw dalszego rozwoju. Ostatnie lata (zwłaszcza po wybuchu światowego

¹ Dr hab. Edward Molendowski, prof. nadzw. UEK, Katedra Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

² Publikacja została dofinansowana ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2015/17/B/HS4/02075.

kryzysu) pokazały, że obok niewątpliwych sukcesów ujawniły się także porażki. Ich usunięcie wymagać będzie dalszych zmian, w tym zwłaszcza o charakterze strukturalnym.

Celem artykułu jest prezentacja wyników analizy zmierzającej do porównania zmian pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki oraz pozostałych państw Grupy Wyszehradzkiej (GW-4). Analiza pokazała, że Polska należy wśród państw GW-4 do tych, w których w okresie poakcesyjnym międzynarodowa pozycja konkurencyjna uległa najbardziej wyraźnej poprawie. Przyczyniły się do tego m.in. relatywnie szybkie tempo wzrostu PKB, podnoszenie innowacyjności gospodarki oraz poprawa jakości działania otoczenia instytucjonalnego. Były to kluczowe determinanty awansu Polski w międzynarodowych rankingach konkurencyjności.

Ze względu na narzucone ograniczenia objętościowe artykułu analizę odniesiono do wskaźników prezentowanych w Raportach „*Global Competitiveness Report*”, opracowywanych przez Światowe Forum Ekonomiczne. Raporty te należą do najbardziej kompleksowych i najczęściej cytowanych rankingów konkurencyjności międzynarodowej gospodarek.

Artykuł jest wstępem i zarazem częścią szerszych rozważań realizowanych w ramach grantu badawczego, przyznanego przez Narodowe Centrum Nauki 2016-2018.

1. Konkurencyjność i międzynarodowa pozycja konkurencyjna gospodarki – przegląd najważniejszych pozycji literatury³

Pojęcie międzynarodowej konkurencyjności gospodarki budzi wiele kontrowersji. O ile posługiwanie się kategorią konkurencyjności w odniesieniu do przedsiębiorstwa jest powszechnie uznawane, o tyle stosowanie jej w kontekście całej gospodarki jest kwestionowane.

Najszerzej zakrojony „atak” na koncepcję konkurencyjności gospodarki zaprezentował P. Krugman w artykule „*The competitiveness – a Dangerous Obsession*”. Uznał on używanie analogii pomiędzy konkurencyjnością przedsiębiorstw i krajów za „pozbawione sensu” i „stojące w sprzeczności z dorobkiem teorii handlu zagranicznego” [Krugman 1994, s. 28].

W swojej krytyce P. Krugman opiera się na trzech argumentach:

- 1) firmy, które tracą przewagę konkurencyjną z czasem popadają w trudności finansowe i w efekcie przestają istnieć. W skali makro, nie da się jednak wyznaczyć „dolnych granic konkurencyjności” – kraje nie znikają z rynku, nie ma więc podstaw do rozpatrywania ich konkurencyjności;
- 2) konkurowanie przedsiębiorstw jest grą o sumie zerowej. Firma oferująca bardziej konkurencyjne produkty i usługi, osiągając ponadprzeciętne zyski, „wygrywa finansowo” kosztem mniej konkurencyjnej. Przeniesienie tej

---

³ W tej części artykułu wykorzystano fragmenty opracowania: M. Żmuda, E. Molendowski, *W poszukiwaniu istoty konkurencyjności gospodarki narodowej: studium interdyscyplinarne*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 3/2016 (81), s. 323-333.

analogii na poziom makro oznacza, że sukces jednego kraju przekładałby się na stratę dla drugiego kraju, co w efekcie prowadziłoby do istnienia wygranych i przegranych w handlu zagranicznym. Ponieważ – jak wiadomo – każdy kraj ma w czymś przewagę komparatywną, nie ma podstaw do przyjmowania takiego założenia;

- 3) konkurencyjność eksportu jest determinantą sukcesu małych gospodarek otwartych, jednak w przypadku bardziej samowystarczalnych dużych gospodarek, wzrost gospodarczy nie zależy od sukcesu w handlu międzynarodowym, tylko od umiejętności efektywnego wykorzystania i redystrybucji wytworzonych zasobów. Zjawisko konkurencyjności nie jest więc uniwersalne.

Zwolennicy koncepcji konkurencyjności gospodarki uważają, że jest to „współczesne” ujęcie fundamentalnych problemów rozwoju gospodarczego, osadzone w realiach globalizacji [Reinert 1995, s. 23-24; Radło 2008, s. 77]. Według nich centralnym punktem rozważań nad międzynarodową konkurencyjnością gospodarki jest próba odpowiedzi na pytania: dlaczego kraje osiągają różne wyniki w rozwoju społeczno-gospodarczym, co leży u podstaw tych różnic oraz w jaki sposób można kształtować rozwój kraju i wzrost dobrobytu jego obywateli w oparciu o maksymalizację korzyści z handlu międzynarodowego w długim okresie [Wysokińska 2001, s. 37; Martin 2003, s. 7].

W odpowiedzi na zarzut bezpodstawności rozpatrywania konkurencyjności gospodarki ze względu na brak możliwości określenia jej dolnych granic, warto spojrzeć na nią jako na zjawisko długookresowe, o cechach strukturalnych [Jagiello 2008, s. 13]. A. Wziętek-Kubiak podkreśla, że jest to element odróżniający konkurencyjność gospodarki od konkurencyjności przedsiębiorstwa czy sektora, będących kategoriami efektywnościowymi [Wziętek-Kubiak 2001, s. 487]. W długim okresie poprawa konkurencyjności gospodarki nastąpić może bowiem poprzez ewolucję specjalizacji handlowej na skutek dostosowań strukturalnych i zmian o charakterze jakościowym, głównie za sprawą zdolności technologicznych kraju [Miozzo, Walsh 2006; Majewska-Bator 2010; Alvarez, Marin 2010]. Konkurencyjność gospodarki jest więc „nierozzerwalnie związana z rozwojem gospodarczym” i należy rozpatrywać ją jako kategorię dynamiczną [Jagiello 2008, s. 14; Radło 2008, s. 4; Weresa 2008, s. 102].

W odniesieniu do drugiego argumentu Krugmana, zgodnie z którym handel zagraniczny nie jest grą o sumie zero, można stwierdzić, że gospodarki narodowe są podmiotami rywalizacji międzynarodowej. Warto przy tym pamiętać, że teoria przewagi komparatywnej, na której w swojej krytyce opiera się Krugman jako jedno z centralnych przyjmuje założenie o braku mobilności czynników wytwórczych [Kojima, Ozawa 1985, s. 136]. Według koncepcji niemieckiej szkoły zlokalizowanego konkurowania, w warunkach wolnego przepływu czynników wytwórczych, walka konkurencyjna przejawia się w rywalizacji o te czynniki: kapitał, wiedzę techniczną oraz specjalistów [Lorz 1997; Siebert 2006].

Bardziej efektywne wykorzystanie czynników produkcji, a w szczególności zasobów niematerialnych (innowacyjność, normy kulturowe, zdolności organizacyj-

ne i zarządcze), staje się podstawą dostosowań strukturalnych i prowadzi do zmian konkurencyjności sektorów gospodarki [Porter 1990; Cho, Moon 1998; Radło 2008, s. 75]. Można więc przyjąć, że pomiędzy krajami na podobnym poziomie rozwoju, trwa walka o zapewnienie dogodnych warunków dla wyspecjalizowanych pracowników oraz dla lokalizacji działalności gospodarczej w ramach innowacyjnych sektorów.

Ważnym wydaje się też podjęcie próby odparcia zarzutu braku uniwersalności koncepcji konkurencyjności gospodarki w odniesieniu do dużych krajów. Poprzez postęp globalizacji i zbliżanie się preferencji konsumenckich w skali światowej [Mrak 2000], producenci z dużych krajów – nadal teoretycznie opierający się głównie na sprzedaży krajowej – narażeni są na konkurencję ze strony innowacyjnych produktów zagranicznych [Karodia et al. 2014]. Pomimo, że wzrost gospodarczy w dużym kraju nie jest bezpośrednio zależny od konkurencyjności eksportu, w dobie gospodarki globalnej międzynarodowa walka konkurencyjna na poziomie firm przenosi się na rynek krajowy. W efekcie, nawet duża zindustrializowana gospodarka nie może ignorować konkurencyjnej presji ze strony liderów innowacji lub bardziej konkurencyjnych kosztowo firm zagranicznych. W ten sposób, w warunkach gospodarki otwartej, zdolności wykorzystania szans związanych z postępowaniem globalizacji, ale i sprostania zagrożeniom ze strony międzynarodowej konkurencji, znajdują przełożenie na kreację zatrudnienia w kraju i w efekcie – wzrost gospodarczy [Howes 2000, s. 180].

Przedstawione powyżej argumenty pozwalają potwierdzić zasadność zajmowania się tematyką konkurencyjności gospodarek narodowych w dobie postępującej globalizacji. Otwartym pozostaje jednak nadal określenie istoty tego zjawiska. Lawinowy wzrost liczby głosów zabieranych w sprawie konkurencyjności gospodarki doprowadził do powstania chaosu pojęciowego [Gomułka, Czajkowski 2008, s. 16]. Pomimo występowania nieścisłości terminologicznych, powszechnie akceptuje się jednak, iż w ramach pojęcia międzynarodowej konkurencyjności gospodarki wyodrębnić można uzupełniające się elementy o charakterze czynnikowym i wynikowym [Radło 2008, s. 76-78].

Konkurencyjność wynikowa – zwana pozycją konkurencyjną – to w ujęciu statycznym miejsce kraju w ramach gospodarki globalnej [Weresa 2008, s. 102]. Znajduje to odzwierciedlenie w jego udziale w szeroko rozumianych obrotach międzynarodowych, wskazując pozycję osiągniętą w handlu towarami, usługami oraz przepływie międzynarodowych czynników wytwórczych [Misala 2011, s. 80]. Pozycja konkurencyjna wiąże się przy tym ze stanem zarówno wolumenu, jak i struktury tych obrotów. Wzrost znaczenia eksportu towarów zaawansowanych technologicznie, opartych na wiedzy i innowacji, znajduje odzwierciedlenie w jego relatywnie lepszej pozycji konkurencyjnej [Wysokińska 2001]. Sytuacja ta przekłada się na pozycję i awans kraju we współczesnym międzynarodowym podziale pracy i w efekcie, poprzez wzrost płac – na wzrost dobrobytu mieszkańców.

Ocena „pozycji konkurencyjnej”, jako punkt startowy w procesie analizy konkurencyjności, umożliwia oszacowanie stopnia integracji kraju w międzynarodowo-

wym podziale pracy w danym momencie (ujęcie statyczne). Natomiast analiza ewolucji tej pozycji w czasie pozwala na określenie „zdolności konkurencyjnej” (ujęcie dynamiczne). Przyczyn osiągniętej pozycji oraz determinant zachodzących zmian należy szukać „głębiej” – poprzez analizę konkurencyjności czynnikowej [Weresa 2008, s. 102; Gomułka, Czajkowski 2008, s. 29].

Należy przy tym zaznaczyć, że każda z opisanych powyżej kategorii ma charakter względny – musi być rozpatrywana w relacji do innych krajów, ale i w kontekście etapu rozwoju, na którym aktualnie znajduje się badana gospodarka [Weresa 2008, s. 102; WEF 2014, s. 9-11].

2. Mierniki i metody pomiaru konkurencyjności międzynarodowej gospodarki

Ocena konkurencyjności międzynarodowej gospodarki polega na określeniu jej pozycji konkurencyjnej [Bossak 2000] lub zdolności konkurencyjnej gospodarki [Misala 2008]. W ostatnich latach mamy do czynienia z wieloma miernikami międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej, a zarazem metodami jej pomiaru. Dotyczy to zarówno mierzenia międzynarodowej zdolności konkurencyjnej gospodarki narodowej analizowanego kraju, a także jej międzynarodowej pozycji konkurencyjnej w danym okresie. Determinanty określające konkurencyjność poszczególnych krajów stały się przedmiotem analiz wielu badaczy i ośrodków międzynarodowych.

Jednym z nich jest Międzynarodowy Instytut Zarządzania Rozwojem (IMD). Wyniki swych badań publikuje w corocznych raportach *World Competitiveness Yearbook* obejmujących kilkadziesiąt krajów. Również Bank Światowy sporządza od 2004 roku coroczne raporty *Doing Business* poświęcone analizie warunków prowadzenia działalności gospodarczej w badanych krajach. Stosunkowo często do oceny międzynarodowej zdolności konkurencyjnej gospodarki wykorzystuje się Wskaźnik Zaufania Inwestorów Zagranicznych (*Foreign Direct Investment Confidence Index*) sporządzany corocznie przez firmę konsultingową A.T. Kearney. Miarą międzynarodowej zdolności konkurencyjnej kraju jest także publikowany corocznie przez Program Narodów Zjednoczonych do spraw Rozwoju Wskaźnik Rozwoju Społecznego (*Human Development Index – HDI*), będący syntetyczną miarą jakości życia w danym kraju. Inną metodą oceny konkurencyjności gospodarek jest KAM (*Knowledge Assessment Methodology*). Jest to metoda opracowana przez Instytut Banku Światowego w 1999 roku, w ramach programu „Knowledge for Development Program” w celu analizy możliwości transformacji poszczególnych krajów w kierunku gospodarki opartej na wiedzy [Misala 2008].

W ostatnich latach jednym z najbardziej kompleksowych i najczęściej cytowanych jest ranking konkurencyjności międzynarodowej gospodarek (*The Global Competitiveness Report*). Jest on rezultatem corocznego badania porównawczego warunków rozwoju gospodarczego krajów prowadzonego przez Światowe Forum

Ekonomiczne⁴. Ranking ten porządkuje badane kraje wg ich konkurencyjności wynikającej z opracowanego w tym celu wskaźnika. Jest on obecnie (2016 r.) wyliczany na bazie 114 czynników, zestawionych w 12 filarach, które w odniesieniu do poszczególnych krajów podzielono na 3 kategorie: podstawowe (*basic requirements*), poprawiające efektywność (*efficiency enhancers*) oraz innowacje i lokalne powiązania biznesowe (*innovation and sophistication factors*). W ramach każdego czynnika poszczególnym krajom przypisywane są oceny w przedziale 1-7, gdzie 1 oznacza najslabszą oceną, a 7 – najwyższą możliwą. Wykaz czynników, na bazie których określana jest pozycja konkurencyjna badanych krajów zawiera Tabela 1.

Tabela 1. Czynniki determinujące pozycję konkurencyjną kraju wg *Global Competitiveness Report*

GLOBALNY INDEKS KONKURENCYJNOŚCI		
Czynniki podstawowe	Czynniki poprawiające efektywność	Innowacyjność i powiązania sieciowe
Filar 1 - Otoczenie instytucjonalne Filar 2 - Infrastruktura Filar 3 - Otoczenie makroekonomiczne Filar 4 - Zdrowie i szkolnictwo podstawowe	Filar 5 - Szkolnictwo wyższe i edukacja Filar 6 - Efektywność rynku dóbr Filar 7 - Efektywność rynku pracy Filar 8 - Rozwój rynku finansowego Filar 9 - Gotowość technologiczna Filar 10 - Wielkość rynku	Filar 11 - Kultura biznesu Filar 12 - Innowacyjność
		
Rozwój determinowany przez tradycyjne czynniki	Rozwój determinowany przez inwestycje	Rozwój determinowany przez innowacje

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *The Global Competitiveness Report 2016–2017*, Klaus Schwab (ed.), World Economic Forum, Geneva 2016.

Przy obliczaniu syntetycznego wskaźnika pozycji konkurencyjnej ważne znaczenie ma umiejscowienie danego kraju w odpowiednich grupach określających poziom rozwoju. Wagi przypisywane dla poszczególnych grup filarów zależą od wartości PKB per capita badanego kraju. Zestawiono je w tabeli 2.

⁴ Raport ten został po raz pierwszy opublikowany w 1979 roku i jest systematycznie poszerzany o nowe państwa (w 2015 r. – ponad 140 krajów). Początkowo zawierał ranking „Indeks Konkurencyjności” (ang. *Competitiveness Index*) opracowany pod kierownictwem prof. J. Sachsa, w którym wskazywano podstawy średnio- i długoterminowego szybkiego rozwoju gospodarczego. W 2000 roku zmieniono jego nazwę na Indeks Wzrostu Konkurencyjności (ang. *Growth Competitiveness Index*), dla odróżnienia od bieżącego indeksu mikroekonomicznej konkurencyjności występującego pod różnymi nazwami w różnych raportach. Od 2004 zastąpiono go przez Globalny Indeks Konkurencyjności (ang. *Global Competitiveness Index*). Jest on opracowany przez World Economic Forum we współpracy z profesorem X. Sala-i-Martinem z wykorzystaniem badań prof. M. Portera.

Tabela 2. Wagi czynników determinujących pozycję konkurencyjną kraju ze względu na poziom rozwoju (PKB per capita)

Wyszczególnienie	Poziom 1 opierający się na podstawowych czynnikach	Przejście z poziomu 1 do poziomu 2	Poziom 2 opierający się na podnoszeniu efektywności	Przejście z poziomu 2 do poziomu 3	Poziom 3 opierający się na innowacjach
PKB per capita (w USD)	<2000	2000 - 2999	3000 - 8999	9000 - 17000	>17000
Waga dla czynników podstawowych (w %)	60	40-60	40	30-40	20
Waga dla czynników poprawiających efektywność (w %)	35	35-50	50	50	50
Waga dla czynników poprawiających innowacyjność (w %)	5	5-10	10	10-30	30

Źródło: *The Global Competitiveness Report 2014–2015*, World Economic Forum, Geneva 2015, s. 10.

Jak wynika z danych zestawionych w tabeli 2, w rankingu WEF czynniki podstawowe mają kluczowe znaczenie dla gospodarek, których rozwój oparty jest przede wszystkim na tradycyjnych czynnikach wytwórczych (ich PKB per capita nie przekracza 2000 USD). Czynniki proefektywnościowe są istotne dla tych gospodarek, których rozwój opiera się przede wszystkim na inwestycjach (PKB per capita w przedziale 3000-17000 USD). Czynniki innowacyjne i zwiększające zaawansowanie technologiczne są szczególnie ważne dla krajów, których rozwój napędzany jest przez innowacje. Są to kraje znajdujące się na najwyższym (trzecim) poziomie rozwoju gospodarczego (ich PKB per capita przekracza 17000 USD). Warto podkreślić, że wśród czynników determinujących pozycję konkurencyjną kraju relatywnie największą wagę przypisano dla czynników sprzyjających podnoszeniu efektywności. Z kolei czynniki podstawowe odgrywają relatywnie dużą wagę w określaniu pozycji konkurencyjnej krajów o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego.

3. Kształtowanie się pozycji konkurencyjnej Polski na tle krajów Grupy Wyszehradzkiej (GW-4)

Wyniki badań konkurencyjności gospodarek przeprowadzone przez World Economic Forum (WEF) pozwalają stwierdzić, że pozycja i konkurencyjność Polski na arenie międzynarodowej była na początku lat 2000. (na tle państw członkowskich UE) relatywnie niska (por. tabela 3).

Tabela 3. Pozycja Polski na tle krajów GW-4 w badaniach konkurencyjności prowadzonych przez World Economic Forum w latach 2004-2015

Ranking	Pozycja w rankingu				Wartość wskaźnika			
	CZ	HU	PL	SK	CZ	HU	PL	SK
2004-2005	40	39	60	43	4,55	4,56	3,98	4,43
2005-2006	38	39	51	41	4,42	4,38	4,00	4,31
2006-2007	31	38	45	36	4,67	4,49	4,39	4,54
2007-2008	33	47	51	41	4,58	4,35	4,28	4,45
2008-2009	33	62	53	46	4,62	4,22	4,28	4,40
2009-2010	31	58	46	47	4,67	4,22	4,33	4,31
2010-2011	36	52	39	60	4,57	4,33	4,51	4,25
2011-2012	38	48	41	69	4,52	4,36	4,46	4,19
2012-2013	39	60	41	71	4,51	4,30	4,46	4,14
2013-2014	46	63	42	78	4,43	4,25	4,46	4,10
2014-2015	37	60	43	75	4,53	4,28	4,48	4,15
2015-2016	31	63	41	67	4,69	4,25	4,49	4,22
Zmiana								
2015/2004	9	-24	19	-24	0,14	-0,31	0,51	-0,21
2009/2004	9	-19	14	-4	0,12	-0,34	0,35	-0,12
2015/2009	0	-5	5	-20	0,02	0,03	0,16	-0,09

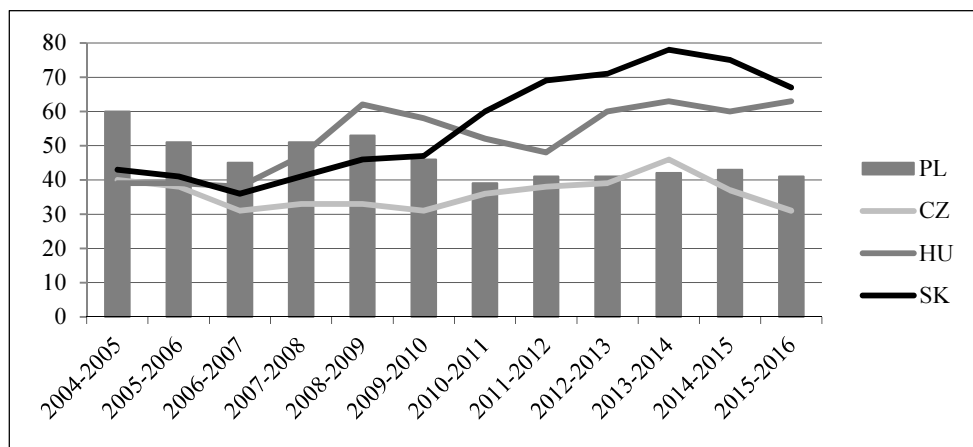
Źródło: The Global Competitiveness Index Historical Dataset © 2005-2015; Global Competitiveness Index (GCI), 2004 - 2005, Scores; Global Competitiveness Index (GCI), 2005 - 2006, Scores, World Economic Forum.

W okresie poakcesyjnym (lata 2004-2015) pozycja Polski ulegała jednak istotnym zmianom. W roku 2004 polska gospodarka pod względem konkurencyjności zajęła aż 60 pozycję (3,98 pkt). W kolejnych dwóch latach jej konkurencyjność została oceniona znacznie korzystniej – 51 oraz 45 miejsce (odpowiednio 4,00 oraz 4,39 pkt). Najbardziej niekorzystny wynik osiągnęła Polska w roku 2008, zajmując 53 miejsce (4,28 pkt) w rankingu. Kolejne dwa lata oznaczały wyraźną poprawę pozycji – 46 i 39 miejsce (4,33 oraz 4,51 pkt), przy czym 39 miejsce w 2010 roku było najlepszym wynikiem w całym okresie poakcesyjnym. Z kolei w latach 2011-2015 konkurencyjność polskiej gospodarki oceniana była na stosunkowo podobnym poziomie. W latach 2011-2012 Polska zajmowała 41 miejsce (4,46 pkt) w rankingu. W kolejnych latach spadała o jedno miejsce z każdym rokiem, by w 2015 r. powrócić znowu na 41 miejsce (4,49 pkt).

Zmiany pozycji konkurencyjnej Polski na tle krajów GW-4 w badaniach prowadzonych przez WEF w latach 2004-2015 ilustruje wykres 1.

Jak widać na wykresie 1, w pierwszych latach po akcesji – aż do roku 2010 – zmiany pozycji Polski w rankingu charakteryzowały się tendencją wzrostową. W kolejnych latach doszło jednak do odwrócenia tego trendu. Najkorzystniejszej pozycji z roku 2010 nie udało się już odzyskać. Warto jednakże podkreślić, że w całym okresie poakcesyjnym Polska poprawiła swoją pozycję aż o 19 miejsc. Największe sukcesy uzyskano w okresie do 2010 roku.

Wykres 1. Zmiany pozycji konkurencyjnej Polski na tle krajów GW-4 w badaniach przeprowadzonych przez World Economic Forum w latach 2004-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jak w tabeli 3.

Ważnym elementem prezentowanej analizy było porównanie wyników uzyskiwanych przez Polskę z wynikami pozostałych krajów Grupy Wyszehradzkiej. Są to jak wiadomo kraje, których sytuacja ekonomiczna i społeczna w okresie poakcesyjnym kształtowała się podobnie. Jednakże w rankingach konkurencyjności uzyskiwały one dość zróżnicowane wyniki (por. tabela 3 oraz wykres 1). Na początku tego okresu konkurencyjność Polski (60 miejsce) była oceniana znacznie gorzej niż Czech, Węgier i Słowacji (odpowiednio: 40, 39 oraz 43 miejsce). W kolejnych latach, aż do roku 2007 Polska nadal zajmowała gorszą pozycję niż pozostałe kraje GW-4. W 2008 r. Węgry, a w 2009 r. Słowacja zajęły pozycję gorszą niż Polska i taka sytuacja (gorsza pozycja Węgier i Słowacji) utrzymała się już do końca analizowanego okresu (2015 r.). Tak więc, w całym badanym okresie tylko Czechy uzyskiwały w rankingu pozycję wyższą niż Polska. W 2015 r. Polska zajmowała gorszą pozycję niż Czechy (31 miejsce), ale znacznie lepszą niż Węgry i Słowacja (którym przypisano odpowiednio 63 i 67 miejsce).

Warto podkreślić, że analizując dane zestawione w tabeli 3 i przedstawione na wykresie 1 można jednoznacznie stwierdzić, że Polska zanotowała na tle badanych krajów największe sukcesy w poprawie międzynarodowej pozycji konkurencyjnej swej gospodarki. O ile w przypadku Polski w rankingu WEF nastąpiła poprawa aż o 19 pozycji (o 0,51 pkt), to w przypadku Czech poprawa wyniosła 9 pozycji (o 0,14 pkt). Równocześnie Węgry i Słowacja pogorszyły swoją pozycję aż o 24 miejsca (0,31 oraz 0,21 pkt). To spowodowało, że Polska z kraju, który w 2004 zajmował najgorszą pozycję, stała się krajem o znacznie korzystniejszej pozycji w porównaniu z dwoma partnerami (Węgrami i Słowacją).

Tak wysoki awans w przytaczanych raportach WEF przypisuje się w szczególności dynamicznemu wzrostowi PKB, zwłaszcza w okresie światowego kryzysu gospodarczego. Polska w całym badanym okresie poakcesyjnym (2004-2015) wyróżniała się wśród nowych państw członkowskich UE najwyższym wskaźni-

kiem przyrostu PKB [Molendowski 2015, 2016]. Dzięki temu, pomimo odnotowanego pogorszenia stanu finansów publicznych, została ona uznana za jedną z najbardziej stabilnych makroekonomicznie gospodarek na kontynencie. Te korzystną zmianę pozycji Polski przypisuje się także relatywnie dobremu systemowi edukacyjnemu oraz posiadaniu dużego rynku wewnętrznego. Zauważono również korzyści wynikające z poprawy funkcjonowania administracji państwowej [WEF 2015, s. 25].

Wnioski końcowe

Akcesja do Unii Europejskiej zapewniła Polsce i pozostałym krajom GW-4 szybki wzrost gospodarczy, przy jednoczesnej restrukturyzacji i modernizacji. Miało to istotny wpływ na poprawę międzynarodowej pozycji konkurencyjnej gospodarki.

Z zaprezentowanego w artykule przeglądu najważniejszych pozycji literatury wynika, że konkurencyjność gospodarki powinna być ujmowana w sposób dynamiczny, przez pryzmat rozwoju dostępnych (krajowych i zagranicznych) czynników produkcji, umiejętności wykorzystywania szans związanych z postępem globalizacji oraz zdolności dostosowawczych firm, sektorów i całej gospodarki do zmieniających się warunków otoczenia zewnętrznego, a w efekcie – realizacji celów rozwojowych. Takie ujęcie konkurencyjności gospodarki zostało zaadoptowane przez autorów raportów *Global Competitiveness Report*, opracowywanych przez badaczy skupionych wokół Światowego Forum Ekonomicznego.

Z analizy Raportów za lata 2004-2015 wynika jednoznacznie, że Polska zanotowała na tle krajów GW-4) największe sukcesy w poprawie międzynarodowej pozycji konkurencyjnej swej gospodarki. Na początku tego okresu konkurencyjność Polski (60 miejsce) była oceniana znacznie gorzej niż Czech, Węgier i Słowacji. Jednak w okresie do 2015 r. Polska stała się już krajem o korzystniejszej pozycji w porównaniu z dwoma partnerami (Węgrami i Słowacją). Wyprzedzała ją tylko nieznacznie Republika Czeska. Warto dodać, że Węgry i Słowacja istotnie pogorszyły swoją pozycję w tej klasyfikacji (aż o 24 miejsca).

Należy podkreślić, że tak znaczną poprawę swej pozycji konkurencyjnej Polska zawdzięcza dynamicznemu wzrostowi PKB, zwłaszcza w okresie światowego kryzysu gospodarczego. Autorzy analizowanych Raportów zauważają również pozytywny wpływ systemu edukacyjnego, wielkości rynku wewnętrznego oraz coraz sprawnej funkcjonującej administracji państwowej.

Zaprezentowane w artykule rozważania stanowią punkt wyjścia do dalszego etapu badań, w ramach którego przewiduje się szczegółową analizę czynników determinujących pozycję konkurencyjną kraju.

Literatura cytowana

Aigigner K., 2006. *Competitiveness: From a Dangerous Obsession to a Welfare Creating Ability with Positive Externalities*, „Journal of Industry, Competition and Trade”, No. 2, s. 161-177.

- Alvarez I., Marin R., 2010. *FDI and technology as leveraging factors of competitiveness in developing countries*, Globelics 2010 8th International Conference: Making Innovation Work for Society: Linking, Leveraging and Learning, Conference Proceedings, University of Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia.
- Bieńkowski W., Weresa M. A. (red.), 2008. *Czynniki i miary międzynarodowej konkurencyjności gospodarek w kontekście globalizacji – wstępne wyniki badań*, Warszawa: SGH.
- Bossak J., 2000. *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki kraju i przedsiębiorstwa. Zagadnienia teoretyczne i metodologiczne*. [w:] *Konkurencyjność gospodarki Polski w dobie integracji z Unią Europejską*, Tom 1. Bossak J., Bieńkowski W. (red.), Warszawa: SGH.
- Bossak J., 2013. *Konkurencja i współpraca międzynarodowa*, Warszawa: Difin.
- Cho D., Moon H., 1998. *A nation's international competitiveness in different stages of economic development*, „Advances in Competitiveness Research”, Vol. 6, No. 1, s. 5-19.
- Dunn M. H., 1994. *Do Nations Compete Economically? A Critical Comment on Prof. Krugman's Essay „Competitiveness: A Dangerous Obsession“*, „Intereconomics”, November/December, s. 303-308.
- Gomułka M., Czajkowski Z., 2008. *Konkurencyjność międzynarodowa - pojęcie i metodologia pomiaru; Materiały do dyskusji*. [w:] *Czynniki i miary międzynarodowej konkurencyjności gospodarek w kontekście globalizacji – wstępne wyniki badań*, Bieńkowski W., Weresa M.A. (red.), Warszawa: SGH.
- Gorynia M., Łażniewska E. (red.), 2009. *Kompedium wiedzy o konkurencyjności*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Howes C., 2000. *U.S Competitiveness and Economic Growth* [w:] *Competitiveness Matters: Industry and Economic Performance in the U.S.*, Howes C., Singh A., (red.), Michigan: The University of Michigan Press.
- Jagiello E. M., 2008. *Strategiczne budowanie konkurencyjności gospodarki*, Warszawa: Poltext.
- Karodia A. et al., 2014. *International Competitiveness, Globalization and Technology for Developing Countries* „Singaporean Journal of Business Economics and Management Studies”, Vol. 12, No. 9, s. 25-34.
- Kojima K., Ozawa T., 1985. *Toward a Theory of Industrial Restructuring and Dynamic Comparative Advantage*, „Hitotsubashi Journal of Economics”, Vol. 26, s. 133-145.
- Krugman P., 1994. *Competitiveness: A Dangerous Obsession*, „Foreign Affairs”, Vol. 73, No 2, s. 28-44.
- Krugman P., 1996. *Making Sense of the Competitiveness Debate*, „Oxford Review of Economic Policy”, Vol. 12, No. 3, s. 17-25.
- Lorz J. O., 1997. *Standortwettbewerb bei internationaler Kapitalmobilität: eine modelltheoretische Untersuchung*, Kieler Studien Vol. 284, Kiel.
- Majewska-Bator M., 2010. *Rozwój endogenicznej przewagi w handlu międzynarodowym a proces zmniejszania luki technologicznej*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Martin R., 2003. *A study on the factors of regional Competitiveness. Final report for The European Commission Directorate-General Regional Policy*, Cambridge: University of Cambridge.
- Miozzo M., Walsh V., 2006. *International Competitiveness and Technological Change*, New York: Oxford University Press.
- Misala J., 2011. *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*, Warszawa: PWE.
- Misala J., Miszał P., Młynarzewska I., Siek E., 2008. *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki Polski w okresie 1990-2007*, Radom: Politechnika Radomska.

- Molendowski E., 2015. *10 Years of Membership in the European Union – Poland in Comparison with the Visegrad Group countries*, "Central European Review of Economics & Finance", Vol. 10, No. 4, s. 5-18.
- Molendowski E., 2016. *Dekada członkostwa w Unii Europejskiej - Polska na tle nowych państw członkowskich*, „Studia i Materiały Miscellanea Oeconomicae” nr 3, tom 1, s. 125-135.
- Mrak M., 2000. *Globalization: Trends, Challenges and Opportunities in Countries in Transition*. Vienna: IDO.
- Olczyk M., 2008. *Konkurencyjność. Teoria i praktyka*. Warszawa: CeDeWu.
- Porter M. E., 1990. *The Competitive Advantage of Nations*, New York: The Free Press.
- Radło M.J., 2008. *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki. Uwagi na temat definicji, czynników i miar* [w:] *Czynniki i miary międzynarodowej konkurencyjności gospodarek w kontekście globalizacji – wstępne wyniki badań*, Bieńkowski W., Weresa M.A. (red.), Warszawa: SGH.
- Reinert E., 1995. *Competitiveness and its predecessors – a 500 year across national perspective*, „Structural Change and Economic Dynamics”, Vol. 6, s. 23-42.
- Siebert H., 2006. *Locational Competition: A Neglected Paradigm in the International Division of Labour*, „The World Economy”, Vol. 29, No. 2, s. 137-159.
- Thurow L.C., 1994. *Microchips, not potato chips*, „Foreign Affairs”, Vol. 73, s. 189-192.
- Weresa M. A., 2008. *Definicje, determinanty oraz sposoby pomiaru konkurencyjności krajów* [w:] *Czynniki i miary międzynarodowej konkurencyjności gospodarek w kontekście globalizacji – wstępne wyniki badań*, „Prace i Materiały” Nr 284, Warszawa: SGH.
- World Economic Forum, 2014. *Global Competitiveness Report 2014-2015*, Geneva: WEF.
- Wysokińska Z., 2001. *Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami*, Warszawa: PWN.
- Wziętek-Kubiak A., 2001. *Międzynarodowa specjalizacja a konkurencyjność*, „Ekonomista”, No. 4, s. 471-491.
- Wziętek-Kubiak A., 2004. *Kontrowersje wokół konkurencyjności w teorii ekonomii*, „Ekonomista”, No. 6, s. 805-807.
- Żmuda M., Molendowski E., 2016. *W poszukiwaniu istoty konkurencyjności gospodarki narodowej: studium interdyscyplinarne*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 3 (81).

Abstract

The International Competitive Position of Economies – Poland Against the Visegrad Group Countries in the Post-accession Period

The article is a presentation of the results of the analysis, which attempts to compare changes in the competitive position of Poland and other countries of the Visegrad Group (GW-4) in the post-accession period. It has been assumed that Poland should be among those GW-4 countries, in which the effects of membership were most clearly differentiated. The study used secondary data analysis on the pillars of economic competitiveness available in Reports "Global Competitiveness Report", prepared by the World Economic Forum. The article ends with a summary of the most important conclusions resulting from the presented analysis.

Keywords: international competitiveness of the economy, the effects of EU membership, Poland against the Visegrad Group countries.

Klasyfikacja JEL: E2, E6, F4, F5.